

זכרון עולם

האשה החשובה וודפת צדקה וחסד

מרת ורדה שניצר

ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל

תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד

משה שניצר

ז"ל

ב"ר מנחם מנדל ז"ל

תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הר"ח ח' ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"

ח' סוכר 3 תד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

מסכת בבא קמא ל"ח-מ"ד ♦ אהלות א', ח' - ב', ג'

בס"ד, כ"ז כסלו תשפ"ד גליון מס' 1281

השבוע בגליון

♦ המשותף לממציא הדפוס וליבואן תפוחי אדמה

♦ לגוטנברג יש חלק לעולם הבא

♦ ברכה על אילנות ערלה

♦ תשובתם של סנגורי ישראל

♦ "צדיק" שמכר את מצוותיו

♦ העברת בעלות על עבירות

♦ יראת הכבוד מפני תלמידי חכמים

♦ למי יחולקו פיצויי תאונת המטוס

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם

להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

לפנינו מכתב מרגש מאד שהגיע לפני שנים אחדות אל שולחן המערכת, ובו עדות מהימנה ומדהימה, על חיי התורה של בעלי המלאכה שבאירופה, לפני מלחמת העולם הראשונה.

לכבוד מערכת "מאורות הדף היומי".

ראשית כל יש לציין לשבח...

בכ"ו כסלו חל יום הארצות של יהודי גלמוד, הר"ר צבי בוימל זצ"ל, אשר היה מפורסם בעירו חיפה כאחד מעמודי החסד שבעיר, ביחד עם רעייתו ע"ה. בתקופת ימי זקנותו הוא עבר להתגורר בפתח תקווה, וגם שם נודע בפזונו לצדקה ולכל דבר שבקדושה, כפי שידועים רבים וטובים.

בהיותו בחור נהגתי לבקרו רבות, ותדיר הייתי שומע ממנו סיפורים ומעשיות על העיירה הפולנית אשר בה הוא נולד והתגורר, עד עלייתו לארץ הקודש

◀◀

המשותף לממציא הדפוס וליבואן תפוחי אדמה

מבואר בסוגייתנו שגם נכרי העוסק בתורה מקבל על כך שכר, שנאמר (ויקרא יח/ה): "אשר יעשה אתם **האדם** וחי בהם", ואף הנכרי נכלל במילה "האדם". בעלי התוספות (ד"ה אלא האדם) מקשים על כך מדברי הגמרא (בבא מציעא קד/ב) האומרת, שהנכרי אינו מכונה "אדם", ומשום כך קברי עובדי כוכבים אינם מטמאים באהל. מוכח איפוא, שהנכרים אינם נכללים במילה "אדם". רבינו תם מתרץ על כך, שאמנם הנכרי אינו כלול במילה "אדם", אך הוא נכלל במילה "האדם".

בעל תורת חיים (מובא בשו"ת חתם סופר ח"ב י"ד ס' של"ו) מבאר את דברי בעלי התוספות, שהאדם מורכב משני חלקים - גוף ונשמה. הגוף נוצר מן האדמה ואילו הנשמה היא חלק אלוך ממעלה מעלה, אפשר להבין שהמילה "אדם" באה לבטא את ייחודו של יציר האלוקים, שבקרב נשמה שניתנה לו מאת בורא עולם, ואילו המילה "האדם" כוונתה לגוף האדם. לפיכך, המילה "אדם" רומזת לעם ישראל שנתייחדו בנשמתם משאר אומות העולם. לעומת זאת המילה "האדם", שרומזת לגוף האדם, כוללת בתוכה גם את הנכרים.

לגוטנברג יש חלק לעולם הבא: רבי ישראל ליפשיץ, בעל תפארת ישראל, מאריך בפירושו על דברי המשנה באבות (פרק ג' משנה י"ד) האומרת "חביב אדם שנברא בצלם", ומבאר, שחז"ל באמירתם שהנכרים אינם קרויים אדם, לא התכוונו לשלול בכך את מעלתם, שהרי גם הם נבראו בצלם אלוקים, ובודאי שלא התכוונו להשוותם לבעלי חיים, שהרי גם לחסידי אומות העולם יש חלק לעולם הבא (רמב"ם הל' תשובה פ"ג הל' ה'). בדבריו מציין בעל תפארת ישראל את הנכרים שהמציאו תרופות חשובות לתועלת האנושות, ואת "דראקא", שייבא זרעי תפוחי אדמה מיבשת אמריקה לאירופה, ובכך הציל נפשות רבות מרעב, בהם רבים מאחינו בני ישראל, ואת

לעילוי נשמת

הר"ר משה הלוי יעקבסון ז"ל

ב"ר משה יהודה ז"ל נלב"ע א' בטבת תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

זעילוי נשמת

מרת שפרה בליטנטל ע"ה

מרת

בת הר"ר שכנא דוד ז"ל

נלב"ע כ"ח בכסלו תשמ"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י נכדה ידידנו

הר"ר שאול חסדיאל ומשפ' שיחיו - בני ברק

זעילוי נשמת

מרת רייזל גולדשטיין ע"ה

מרת

ב"ר בן ציון אליעזר ז"ל

נלב"ע ב' טבת תשמ"ו

תנצב"ה

זעילוי נשמת

מרת מרים ברכה רוזנצוויג ע"ה

מרת

ב"ר מאיר יהושע ז"ל

נלב"ע כ"ט בכסלו תשע"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת שושנה זילברשטיין ע"ה

מרת

ב"ר משה יהודה יבדלחט"א נלב"ע ביום כ"ט בכסלו תשס"ד

תנצב"ה

נר ה' נשמת אדם

עמוד 2

העברת בעלות על עבירות: מקרה הפוך, של אדם שרכש את עוונותיו של חברו, אנו מוצאים במהרש"ם (שו"ת ח"ג סי' קנ"א), כאשר יהודי הסכים לרכוש את כל חטאי חברו תמורת שלושים רובל כסף, אך לפני מתן המעות הודיע הקונה לעדים כי כל כוונתו לצחוק בעלמא, והוא אינו מתכוון באמת לרכוש את עוונותיו של חברו. למרות זאת, הזהירו המהרש"ם, כי הוא ראוי לעונש ולקנס על כך שחילל שם שמים, וכאילו כפר בשכר ובעונש.

דף מא/ב עד שבא רבי עקיבא ולימד

יראת הכבוד מפני תלמידי חכמים

הגמרא בסוגייתנו מביאה את דברי רבי עקיבא, שדרש מהפסוק (דברים ו' יג) "את ה' אלקיך תירא", שיש להתייחס ביראת כבוד לתלמידי החכמים. בעלי התוספות (ד"ה לרבות ת"ח) מבארים, כי פסוק זה בא לרבות את דיני המורא המיוחדים הנוהגים כלפי רב מובהק שלימדו תורה, או כלפי "מי שהוא גדול הדור ומפורסם בדורו" (רמ"א יו"ד סי' רמ"ד סעי' י'), שדינו כרב מובהק, ואילו מהפסוק (ויקרא יט/לב) "מפני שיבה תקום" אנו למדים כי יש לכבד את שאר תלמידי החכמים.

ואכן ההבדל בין כבוד תלמיד חכם לכבוד רבו המובהק בא לידי ביטוי בהלכות רבות, כגון: החיוב לקום מפני רבו מובהק, הינו גם כאשר הוא נראה לו ממרחק רב, לעומת זאת, מפני תלמיד חכם אחר יש לעמוד רק כאשר הוא עובר בתוך ד' אמותיו של האדם היושב, אך לא לפני כן (שולחן ערוך, יו"ד סי' רמ"ד סעי' ט'). כמו כן כאשר אדם קורע את בגדו על תלמיד חכם שנפטר, הוא רשאי לאחות את מקום הקריעה למחרת, ואילו קריעה על רב מובהק אין לאחותה לעולם (שו"ע יו"ד סי' ש"מ סעי' י"ז). גם בדיני אבידה ניתן ביטוי להלכה זו, כאשר נפסק (שו"ע חו"מ סי' רס"ד סעי' ב') שהמוצא אבידת רבו ואבידת אביו, עליו לטפל באבידת אביו, אך אם הוא מצא את אבידת אביו ואת אבידת רבו המובהק, עליו לטפל באבידת רבו.

גם בעל תרומת הדשן (סי' קל"ח) פסק שלגדול הדור יש דין של רבו מובהק, וכפי שמבאר החיד"א (בספרו מדבר קדמות מערכת מ' אות ז'), שבנשמתו של גדול הדור יש ניצוץ ממש רבינו ע"ה, מקבל התורה, ועל כן דינו של גדול הדור הוא כדין רבו המובהק שלימדו תורה.

הרב מבריסק זצ"ל (בחיזושי הרי"ז הלוי על הרמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ה הל' י"א) עומד על ההבדל היסודי שבין כיבוד תלמיד חכם לבין כיבוד רבו המובהק. הרמב"ם פוסק (שם) ש"הרב המובהק שרצה למחול על כבודו... הרשות בידו". משמע, איפוא, שרק רב מובהק רשאי למחול על כבודו, אך תלמיד חכם אחר אינו רשאי לעשות כן. ומבאר הרב מבריסק, שמצוות כיבוד תלמידי חכמים אינה חיוב כלפיהם, אלא מצווה עלינו לכבדם על יגיעתם העצומה בתורה הקדושה. לעומת זאת, החובה לכבד את רבו המובהק הינה חוב אישי המוטל על התלמיד כלפי רבו על כך שלימדו תורה. לפיכך, על תוספת הכבוד לה זכאי הרב המובהק, רשאי הוא למחול, שהרי מצווה זו נובעת מחוב אישי של התלמיד לרבו. אמנם, להלכה נפסק, שגם רב שאינו רבו המובהק רשאי למחול על כבודו (שולחן ערוך סי' רמ"ד סעי' י"ד, כסף משנה שם).

דף מב/ב הואיל ואין משתלם אלא לאחר מיתה

למי יחולקו פיצויי תאונת המטוס

יהודי ירושלמי ששימש כשוחט, נסע לארגנטינה כדי לשחוט פרות, אך נספה בתאונת מטוס מחרידה שאירעה בדרכו הארוכה. הנהלת מפעל הבשר בחו"ל עמדה לשגר לארץ ישראל סכום כסף גדול כפיצויים, מאחר שהשוחט נפטר בדרכו לעבודה, ובפני הגאון רבי יצחק ווייס זצ"ל הוצגה השאלה, כיצד יש לחלק את סכום הפיצויים בין בני המשפחה. האם הוא מגיע לאלמנה בלבד, האם גם לכל אחד מבניו של השוחט זכות בממון זה, או שמא בכלל על כסף זה חלים דיני הירושה ולבכור מגיע כפליים, שהרי כסף זה מגיע עקב עבודתו של אביהם המנוח. בעל מנחת יצחק מביא בקשר לשאלה זו את דברי סוגייתנו.

בסוגייתנו מבואר, שבעליו של שור המועד להרוג בני אדם, משלם כופר ליורשי הנפטר, כדמי ערכו של הנפטר [עיי' לעיל דף מא/א שנחלקו בזה התנאים]. כן מביאה הגמרא את דברי ריש לקיש הדורש מן הפסוק (שמות כא/כט) "והמית איש או אשה", שכאשר שור הורג אשה נשואה, אין דמי הכופר שייכים לבעלה, כשאר ירושתה, אלא בניה נוטלים אותם, ואם אין לה בנים יטלום שאר יורשיה.

על כך מקשה בעל ההפלאה (קו"א אבה"ע סי' צ' ס"ק ז') מהמשך סוגייתנו, שם מבואר, כי הבעל אינו יורש אלא נכסים שנמצאו תחת ידי אשתו בשעת מיתתה. אולם נכסים שיגיעו לה לאחר מכן, כגון: ירושות שיגיעו לה לאחר מיתתה, אין לו זכות בהן, ואף ממון שהלוותה לאחרים לפני נישואיה, אין הוא רשאי לגבותו מיד הלווים, אלא יורשיה האחרים נוטלים אותו (שולחן ערוך שם, סעי' א'). אם כן, מדוע יש צורך בפסוק מיוחד כדי ללמוד ממנו שהבעל אינו מקבל את דמי הכופר, הרי

משנכנסת אל בית הכנסת של בעלי המלאכה, מיד היית מבחין בתופעה מוזרה ביותר. לא, איני מתכוון לעניות העלובה שזעקה מכל קיר, זה היה מוכר. כוונתי היא לשולחנות של בית הכנסת. וכי תאמרו מה מיוחד כבר בשולחנות בית הכנסת של בעלי בתים דשם, וכי מעולם לא ראו עינינו שולחן ארוך עשוי מעץ מחוספס - ראינו. האם מעולם לא חזינו בשולחן שארבע רגליו אינן דומות זו לזו - חזינו. האם מעולם לא שזפו עינינו שולחן המקובע לרצפה מחשש שאם יזיזוהו יתר על המידה יתמוטט ויקרוס - שזפו. המיוחד בשולחנות בית הכנסת, היה מה שאין בהם! כל השולחנות היו מפוייחים ובמרכזם היו פזורים חורים בלתי מהוקצעים.

בשעת ערב, היו החייט, הסנדלר, העגלון ושואב המים מתכנסים בבית המדרש כדי להגות בתורת ה': שמש בית הכנסת היה מוציא נרות מתחת לבימה, מתיך מעט שעווה, מדביק אותם אל השולחנות, ומצטרף אל הלומדים.

רוח קרה היתה מנשבת מחוץ לבית המדרש. צרות וגזירות מאיימות השחירו באופק. הפרנסה של יום המחר לא היתה בטוחה כלל ועיקר, אך בתוך כתלי בית המדרש נשכח העולם על תלואותיו. היתה בו תורה בלבד, ויהודים שלמדו תורה. והיו אותם סנדלרים, אופים, חייטים, רצענים, עגלונים ושואבי מים, יושבים והוגים בתורה. הזמן חלף, החלל כמעט כלה, ואיש אינו מרים את עיניו מן הגמרא. פתילת הנר החלה לקמול לכיוון השולחן, כמבקשת אחר סעד חלף החלב שהתמוסס תחת רגליה, עשן כחלחל התפתל נרגשות מתוכה, ואיש לא הבחין בה. הבהבה השלהבת, אותה למשתמשים בה כי כלו ימיה, אך העגלון עצם את עיניו בניסיון להבין את דברי רש"י, והחייט היה עסוק בהרצאת קושייתו בפני רב בית הכנסת. נפלה הפתילה ועמה השלהבת, שתיהן ליוו זו את זו בדרכן האחרונה. על השולחן המתין בחדווה החלב אשר נשר מן הנר זה מכבר, והשלושה, הפתילה, השלהבת והחלב, התעוררו לחיים ופצחו במחול של אש במרכז השולחן, עד שריח עשן חריף מילא את האוויר, ואחד הלומדים תחב את הפתילה למעמקי החלב. נמוגה השלהבת, נדמה הפתילה, התקשח החלב. נותר חור שחור על השולחן.

נותרו חורים שחורים, מאירים ומזהירים כזוהר הרקיע, דרכם אנו יכולים להציץ על חייהם של אבותינו, על גדלות נפשם, על אהבתם לתורה שלא ידעה גבולות.

יהיו הדברים לעילוי נשמתו של הר"ר צבי בוימל ז"ל.

בברכה
נפתלי ראה
בני ברק

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף מב/ב וירש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו **ממה התפעל הרבי מקוצק?** בנו של הגאון הצדיק רבי אברהם מצ'כנוב, הצדיק ר' זאב מסטריקוב, חסיד קוצקאי "שורף" היה. באחת הפעמים בהן נכנס אל הקודש פנימה, שאלו הרבי מקוצק זיע"א: אמור נא לי ר' זאב, כיצד התנהג אביך כאשר נפטרה אמן הרבנית ע"ה?

דמי הכופר אינם אלא חוב שנוצר לאחר מיתתה, ואין הם נחשבים כנכס שהיה תחת ידיה בשעת פטירתה?

בעל מנחת חינוך (מצווה נ"א) שנדרש לשאלה זו מבאר, כי כאשר נתבונן נבחין כי אדרבה, לולי חידוש התורה שכסף הכופר אינו מיועד לבעלה, היינו סבורים שהבעל יקבלו, שכן, למעשה הבעל הוא היורש את אשתו אלא שהתורה הטילה מגבלות על כח ירושתו, שאין הוא יורש כי אם ממון שהיה ברשותה בשעת פטירתה. אולם, למעט ממון זה, הבעל הוא היורש.

והנה, כסף הכופר כלל אינו נכלל בדיני ירושה, שהרי הוא אינו אלא חוב כספי שנוצר לאחר מיתתה ומעולם לא היה שלה, אלא התורה קבעה שעל בעל השור להעניק מתנה ליורשי הנהרגת. מעתה, אחר שבעל השור מחוייב להעניק מתנה ליורשי הנהרגת, כלום לא היינו מעניקים זאת לבעל, שהוא היורש העיקרי? על כן נזקק ריש לקיש לדרשה מיוחדת כדי ללמוד, שגם מתנה זו אינה מיועדת עבור הבעל.

לפיכך, אומר בעל מנחת יצחק (ח"ז סי' קל"ז) גם במקרה זה של השוחט, מאחר שסכום הפיצויים מעולם לא היה של הנפטר, אין חלים עליו דיני ירושה כלל ועיקר, וכל שיש לברר הוא מה המנהג במקרים אלו, כיצד מחלקים את הכסף, האם לאלמנה בלבד, או שמא לכל בני המשפחה, אך אין עליו דיני ירושה.

השיב ר' זאב: אבי הצטער צער גדול על פטירתה. אך תחילה, מיד עם עלותה למרומים, הוא ניגש לארון הבגדים שם היו תלויים מלבושיה, הוציא ממנו בגד מבגדיה והעבירו לארונו, תוך שהוא אומר: "כתוב בתורה (במדבר כז/יא) 'יורש אותה', והנני לקיים מצוות עשה". הפטיר הרבי מקוצק: "מי יוכל להידמות לאיש קדוש שכזה" (סיפורי חסידים לרב זצ"ל על פרשת פנחס).

לעילוי נשמת

הר"ר משה אדלר ז"ל

ב"ר חיים טוביה ז"ל נלב"ע א' בטבת תשנ"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אבי מורי צבי שכטר ז"ל

ב"ר יעקב ז"ל

נלב"ע ביום כ"ח בכסלו תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו

הר"ר אריה ישראל וסימה שכטר שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' עקיבא גור

(גרשטנקורן) ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז בכסלו תשנ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה הנכבדה שיחיו

לעילוי נשמת

החבר מרדכי לנגה ז"ל

בן החבר משה מיכאל ז"ל

נלב"ע כ"ז בכסלו תשמ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחות לנגה ורוטנברג שיחיו

לעילוי נשמת ראש משפחתנו

ר' יעקב מיץ ז"ל ב"ר שלום ז"ל

נלב"ע א' בטבת תשס"ב תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

מתחילים. מהתחלה.

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

חודש ראשון התנסות חינם

*3029 קבע עיתים ללימוד <עכשיו>

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חדש, מההתחלה. בימים אלו סיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומי של 12 שבועות. ו...החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדשים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע 'עיתים לתורה' לומדים כמה דקות וחוכים בסיפוק רוחני עצום!

